

Развитие на енергийното регулиране в България

**ПРАВИЛА КЪМ ЕДИНЕН СМЕТКОПЛАН ЗА
РЕГУЛАТОРНИ ЦЕЛИ ЗА ТОПЛОЕНЕРГИЙНИТЕ
ДРУЖЕСТВА**

Съдържание

1. Въведение	2
2. Определяне на регулираните дейности и вътрешната им структура	3
3. Класификация и структура на приходите от дейността	4
<i>3.1. Установяване на приходите по регулирани дейности за целите на регулаторното счетоводство</i>	
4. Класификация и структура на разходите за дейността	6
<i>4.1. Установяване на разходите по регулирани дейности за целите на регулаторното счетоводство</i>	
<i>4.1.1. Установяване на разходите по икономически елементи</i>	
<i>4.1.2. Установяване на разходите по дейности</i>	
5. Класификация и структура на активите	10
<i>5.1. Класификация и структура на дълготрайните материални активи</i>	
<i>5.2. Класификация и структура на краткоотрайните материални активи</i>	
<i>5.2.1. Класификация и структура на материалните запаси</i>	
6. Класификация и структура на пасивите	12

1. Въведение

Настоящите правила са разработени съобразно изискванията на регулаторното счетоводство. Носители на информация за целите на регулаторното счетоводство са Баланса и Отчета за приходите и разходите на топлоснабдителните дружества както и утвърдените допълнителни регулаторни отчети. Информацията във всички тези отчети трябва да е класифицирана и структурирана така, че да дава възможност на регулаторния орган максимално обективно да следи и контролира състоянието на съответните законови параметри и изисквания.

Единният сметкоплан за регулаторно счетоводство на топлоснабдителните дружества трябва да е максимално съобразен с примерния Национален сметкоплан и изискванията на Закона за счетоводството, с практиката в тези дружества, както и с прилаганите от тях международни стандарти за финансови отчети (МСФО). Целта е изискванията на новата регулаторна рамка да бъдат приложени възможно най-целесъобразно при минимизиране на усилията по реструктуриране на информацията за тази цел.

Единният сметкоплан обхваща всички раздели от националния сметкоплан. Изборът на групите трябва да е съобразен с характера на дейността. В по-голямата част се запазват характера на съдържанието, номерата, наименованията на разделите, групите и сметките или се предвиждат допълнителни, съобразно новите потребности.

Предлага се да се използват сметки с три, четири и шест цифрени кодове, както и необходимата аналитичност. За информацията, която има приоритетен характер за целите на регулаторния орган, са направени подробни характеристики на сметките, носители на тази информация.

Съдържанието на Правилата към единния сметкоплан обхваща :

- Раздели и статии в Отчета за приходите и разходите и съответстващите сметки по единния сметкоплан като носители на унифицирана информация за целите на регулаторното счетоводство;
- Балансови раздели и статии, и счетоводните сметки по единния сметкоплан, като носители на унифицирана информация за целите на регулаторното счетоводство.

2. Определяне на регулираните дейности и вътрешната им структура

Обект на регулация от страна на регулиращия държавен орган са дейностите по производство на електрическа енергия, производство пренос и реализация на топлинна енергия и присъединяване на потребители.

ТОПЛОСНАБДИТЕЛНО ПРЕДПРИЯТИЕ	
РЕГУЛИРАНА ДЕЙНОСТ	НЕРЕГУЛИРАНА ДЕЙНОСТ
1. Производство на електроенергия	
2а. Производство; 2б. Пренос; и 2в. Реализация на топлоенергия	
3. Присъединяване на потребители	

Основните раздели информация за дейностите производство на електроенергия, производство пренос и реализация на топлоенергия, и присъединяване на потребители, които са обект на наблюдение (мониторинг) са:

- Приходи от основна дейност, включително:
  - Приходи от продажба на електроенергия
  - Приходи от продажба на топлоенергия по групи потребители
  - Приходи от пренос и реализация на топлоенергия
- Приходи от присъединяване на потребители
- Разходи за основна дейност, включително:
  - Разходи за горива
  - Разходи за експлоатация
  - Разходи за ремонт
- Разходи за спомагателни дейности, включително:
  - Разходи за гориво
  - Разходи в гаражи и сервизни центрове
  - Разходи в ремонтни работилници
  - Разходи в лаборатории и изследователски центрове
  - Разходи за други спомагателни дейности
- Разходи за административно управление

• 3. Класификация и структура на приходите от дейността

Съгласно изискванията на МСС18 Приходи приходите от дейността на предприятието се отчитат като приходи, получени от следните видове сделки и събития :

1. продажба на продукция;
2. продажба на стоки;
3. предоставяне на услуги;
4. продажба на материали;
5. приходите от финансираня;
6. приходи от продажби на ДА ;
7. финансови приходи; и
8. други

Услугите могат да бъдат предоставени през един период или през повече от един период. Някои договори за предоставяне на услуги са директно свързани с договори за строителство, например за услуги на проектантите . Приходът от тези договори се разглежда в съответствие с изискванията за договорите за строителство.

Приход е брутният приток от икономически ползи през периода, създаден в хода на обичайната дейност на предприятието, когато тези притоци водят до увеличения на собствения капитал, различни от увеличенията, свързани с вноските на акционерите.

Приходите включват само брутните притоци от икономически ползи, а сумите, събрани от името на трети страни, като данъци върху продажбите, данъци върху стоки и услуги и данъци върху добавената стойност, не са икономически ползи, които предприятието получава, и не водят до увеличение на собствения капитал. Затова те се изключват от приходите.

Приходът от продажбата на продукция, материали и стоки се признават, когато значителните рискове и ползи от собствеността на продукцията, материалите и стоките се прехвърлят на купувача.

Приходът от продажбата на услуги се признава на база етапа на завършеност на указаната услуга, определен чрез процентно съотношение на извършените услуги към момента и целия размер на услугите, които се очаква да бъдат извършени.

Приходът от финансираня за ДМА се признават през периода през който се отчита изхажяването на придобитите ДМА.

Приходите от финансираня за ДМА се признават през периода през който се отчита изхажяването на придобитите ДМА.

Приходите от финансираня за "оперативната дейност на предприятието, освен обвързаните с активи" се признават:

- ако са за покриване на разходи от минали години – към момента на получаването им;
- ако са за покриване на текущи разходи се признават в съответствие с извършените разходи, при спазване на принципа на съпоставимост между приходи и разходи.

Приходът от лихви се признава на пропорционален времеви принцип в зависимост от остатъчния период и ефективната лихва за периода на падеж, в случаите когато е определено, че такъв приход ще бъде начислен за Дружеството.

3.1. Установяване на приходите по регулирани дейности за целите на регулаторното счетоводство

За целите на регулаторния механизъм е възприет подход за определяне на приходите по дейности:

1. Приходи от продажби на електроенергия и/или топлоенергия;
2. Приходи от пренос и реализация на топлоенергия;
3. Приходи от присъединяване на потребители;
4. Приходи от нерегулирана дейност.

Всяка от тези дейности има специфични характеристики, които позволяват да се отделят и счетоводно. Това позволява тяхното наблюдение, измерване и контрол чрез механизмите на счетоводното отразяване за целите на регулаторния орган. Същевременно консолидирането на регулираните дейности позволява цялостно обхващане на процеса и неговото управление съобразно провежданата национална енергийна политика.

За да отделят лицензионните дейности топлоснабдителните дружества следва да извършат следното:

1. Да идентифицират и осчетоводят отделно приходите от нерегулирана дейност;
2. Да установят приходите по видове регулирани дейности и по групи потребители.

Сметките за отчитане на приходите по дейности са групирани в подгрупа “70 - Приходи за дейността” на 7-ма група.

Всяка от статиите на приходите по дейности се детайлизира до нивото, което е обект на наблюдение и контрол от страна на регулиращия орган и има пряко или косвено отношение към регулираните характеристики за топлоснабдителните дружества.

Сметките от група 70 се организират по следните видове сделки и събития :

1. Приходи от продажба на продукция;
2. Приходи от продажби на стоки;
3. Приходи от продажби на услуги;
4. Приходи от продажби на материали;
5. Приходи от финансираня;
6. Приходи от продажби на ДА ;
7. други;

В сметка 701 се осчетоводяват приходите от продажби на продукция. Сметката се детайлизира както следва:

- Приходи от продажби на електроенергия и топлоенергия;
- Приходи от продажба на продукция от нерегулирана дейност

В сметка 702 се осчетоводяват Приходи от пренос и реализация на топл. енергия. Сметката се детайлизира както следва:

- Приходи от пренос и реализация от регулирана дейност по групи потребители
  - * Приходи от пренос и реализация на топлинна енергия
- Приходи от пренос и реализация от нерегулирана дейност

В сметка 703 се осчетоводяват приходите от продажби на услуги. Сметката се детайлизира както следва:

- Приходи от продажба на услуги от регулирана дейност
  - * Приходи от присъединяване на потребители;
  - * Други приходи
- Приходи от продажба на нерегулирани услуги,

4. Класификация и структура на разходите за дейността

Структурата на сметкоплана в раздела Разходи за дейността следва да се детайлизира за целите на регулаторното счетоводство и при необходимост да позволява извличане на допълнителна информация, извън класификацията за отчитане, включена в Отчета за приходите и разходите на топлоснабдителните дружества за целите на регулаторния механизъм.

Дружествата ще изготвят финансовите си отчети, с изключение на отчетите, свързани с паричните потоци, на базата на принципа на начисляването.

При счетоводство на база принцип на начисляването операциите и събитията се признават в момента на тяхното възникване, а не когато се получават или плащат пари или парични еквиваленти, като се записват в счетоводните регистри и се отчитат във финансовите отчети за периода, за който се отнасят.

Разходите се признават в отчета за доходите на базата на директната връзка на направените разходи с приходите на конкретни носители на доходи (съпоставяне). Приложението на принципа (концепцията) на съпоставимост обаче не позволява да се признават статии в баланса, които не отговарят на определението за актив или пасив-разходи не се признават за активи в случаи в които не могат да бъдат съпоставени с конкретни приходи в следващи отчетни периоди. Приходи не се признават като пасиви в случаите когато в следващ отчетен период срещу тях няма да възникнат разходи.

За отчитане на разходите по икономически елементи са предназначени сметките от група 60 Разходи по икономически елементи, а за отчитане на разходите за дейността са предназначени калкулационните сметки от група 61 Разходи за дейността.

4.1. Установяване на разходите по регулирани дейности за целите на регулаторното счетоводство

За целите на регулаторния механизъм е възприет подход за определяне на разходите по дейности:

1. Разходи за производство на електроенергия и/или топлоенергия;
2. Разходи за пренос реализация на топло енергия;
3. Разходи за нерегулирана дейност.

Всяка от тези дейности има специфични характеристики, които позволяват да се отделят и счетоводно. Това позволява тяхното наблюдение, измерване и контрол чрез механизмите на счетоводното отразяване за целите на регулаторния орган. Същевременно консолидирането на регулираните дейности позволява цялостно обхващане на процеса и неговото управление съобразно провежданата национална енергийна политика.

Производството на електроенергия и производството на топлоенергия са свързани в единен технологичен процес и разходите, свързани с този процес се осчетоводяват съвместно. За целите на регулирането разходите по елементите на производство на електроенергия и топлоенергия на този процес се установяват калкулативно в съответствие с утвърдена методика.

За да отделят лицензионните дейности топлоснабдителните дружества следва да извършат следното:

1. Да идентифицират и осчетоводят отделно разходите за нерегулирана дейност;

2. Да установят преките разходи по видове регулирани дейности. (При определяне на себестойността на електрическата и топлинната енергия могат да се използват калкулационни схеми по дейности и обекти);
3. Да идентифицират непреките производствени разходи;
4. Да определят разходите за всяка регулирана дейност по цялата производствена верига, за да се изгради тяхната вътрешна структура.

7.1.1. Установяване на разходите по икономически елементи

Сметките за отчитане на разходите по икономически елементи са групирани в подгрупа “60 - Разходи по икономически елементи” на 6-та група.

Сметките са операционни и се водят с чисти обороти, за да се осигурят данни за попълване на отчета за приходите и разходите. Промени в първоначално записани суми (върнати неупотребени материали от производството, неправилно начислени възнаграждения и т. н.) се правят само чрез сторнировъчни записвания.

Сметките от група 60 се организират по икономически елементи:

- 601 Разходи за материали;
- 602 Разходи за външни услуги;
- 603 Разходи за амортизация;
- 604 Разходи за заплати / възнаграждения/;
- 605 Разходи за социални осигуровки;
- 606 Разходи за данъци, такси и други подобни плащания;
- 607 Разходи за провизии;
- 608 Разходи за последващи оценки на активи;
- 609 Други разходи за дейността.

Аналитичното отчитане към сметките от група 60 се организира съобразно потребностите от информация за целите на мониторинга по обекти на мониторинга:

- Разходи за основна дейност;
- Разходи за спомагателни дейности;
- Разходи за административно управление;
- Разходи за нерегулирани дейности.

В края на отчетния период сметките от група 60 следва да се приключват (кредитират срещу дебитиране) на сметките от група 61 “Разходи за дейността” и сметка 613 Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи следва да се приключи срещу дебитиране на сметки от група 20.

Сметките 601 Разходи за материали, 602 Разходи за външни услуги, 603 Разходи за амортизация, 604 Разходи за заплати и възнаграждения, 605 Разходи за социални осигуровки, 606 Разходи за данъци, такси и други подобни плащания, 607 Разходи за провизии, 608 Разходи за последващи оценки на активи, 609 Други разходи за дейността са напълно аналогични на сметките със същите номера от Примерния Националния сметкоплан. Необходимо е да се отбележи, че разходите за материали, услуги, амортизации, заплати и социални осигуровки преди да се отнесат по сметките от група 60 трябва да се класират по функции за последващо отнасяне по сметките от група 61 “Разходи за дейността”. Това може да бъде направено по два начина: а) посредством допълнителни аналитични нива на сметките в г-па 60; б) чрез

едновременно отнасяне на съответните разходи (отразени в анализирания първичен документ) по кредита на сметката в група 60 и по дебита съответната сметка в група 61. Предлагаме да се възприеме втория начин с цел опростяване на аналитичното отчитане.

Чрез сметка 609 Други разходи за дейността се отчитат всички разходи за дейността, които не се отнасят по друга сметка от 60-та група. Сметката се приключва със съответните сметки в група 61.

7.1.2. Установяване на разходите по дейности

Сметките за отчитане на разходите по дейности са групирани в подгрупа “61 - Разходи за дейността” на 6-та група.

Всяка от статиите на разходите по дейности се детайлизира до нивото, което е обект на наблюдение и контрол от страна на регулиращия орган и има пряко или косвено отношение към регулираните характеристики за топлоснабдителните дружества.

Основните производствени разходи (преки производствени разходи) се осчетоводяват в сметка 611.

Сметка 611 се детайлизира по следните основни лицензионни дейности:

- Разходи за производство на електроенергия и/или топл. енергия;
- Разходи за пренос и реализация на топл. енергия;

Спецификата на дейността на топлоснабдителните дружества обуславя наличието на разходи, които са общи за двете лицензионни дейности - производство на електроенергия и производство на топлоенергия. Тези общи производствени разходи се разпределят между тях на рационална и последователна основа. Разпределението се базира на анализ на производствения процес и изготвянето на съответна калкулация.

Другите две групи производствени разходи (непреки производствени разходи), които подлежат на разпределение по основни лицензионни дейности са разходите за спомагателни дейности. Те се осчетоводяват в сметки 612. Тази сметка също се детайлизира по основни лицензионни дейности с цел последващо алокиране разходите за спомагателни дейности (посредством приключването на подсметките на тази сметка на подсметките на сметка 611. Освен това за целите на мониторинга:

- Сметка 612 се детайлизира допълнително по видове спомагателни дейности;
- Сметка 615 се детайлизира допълнително по видове дейности.

Вместо допълнителна детайлизация на тези сметки за целите на анализа могат да се използват дебитните обороти на подсметките по лицензионни дейности на тези сметки със съответните подсметки на сметките от група 60.

В сметка 615 се осчетоводяват всички разходи за дейности свързани с общата административна организация на производствения процес. Тя се детайлизира по видове разходи.

Общите административно-управленски разходи се разпределят между регулираните и нерегулираните дейности, като база за това разпределение е относителният дял на приходите от отделните дейности спрямо общите приходи от оперативна дейност на топлоснабдителното дружество.

След това административно-управленските разходи за регулирана дейност могат да се разпределят по основни лицензионни дейности

Неоходимо е да се отбележи че от своя страна преките и непреките производствени разходи по своя характер могат да се проявяват като:

- Относително-постоянни разходи;
- Променливи разходи;

Например относително-постоянни са разходите за амортизации и поддържане на сгради и оборудване. Към променливи общи разходи се отнасят спомагателни материали, разходи за заплати на персонала, зает с общи производствени работи и други.

5. Класификация и структура на активите

Актив се класифицира като текущ, когато:

1. се очаква да бъде реализиран или е държан с цел продажба или употреба в нормалния оперативен цикъл на предприятието;
2. е държан предимно с търговска цел или за кратък срок и се очаква да бъде реализиран в срок в рамките на 12 месеца от датата на баланса; или
3. е актив в пари или парични еквиваленти, за които няма ограничение върху използването им.

Всички други активи се класифицират като нетекущи.

Текущите активи включват - материални запаси и търговски вземания, които се продават, употребяват и реализират като част от нормалния оперативен цикъл на предприятието, дори когато не се очаква да бъдат реализирани през следващите 12 месеца от датата на баланса. Търгуемите ценни книжа се определят като текущи активи, ако се очаква да бъдат реализирани през следващите 12 месеца от датата на баланса; в противен случай те се определят като нетекущи активи.

5.1. Класификация и структура на дълготрайните материални активи.

Класификацията и счетоводните операции се оформят в съответствие с МСФО 16 – Имоти, машини, съоръжения и оборудване, като се детайлизира за целите на регулаторното счетоводство.

Сметките за отчитане на дълготрайните материални активи са групирани в подгрупа “20 - Дълготрайни материални активи” на 2-ра група. Те включват:

- 201 Земи
- 202 Сгради и конструкции
- 203 Машини и оборудване
- 204 Съоръжения
- 205 Транспортни средства
- 206 Стопански инвентар
- 207 Компютърна техника
- 209 Други дълготрайни материални активи

Тези сметки се детайлизират по признаци като се отчита принадлежността на елементите на един подклас активи към определен клас активи. Признаците включват а) клас дейност: основна, административно управление и пр.; б) вид лицензионна дейност: производство на енергия (електро-, топло-, и общи), пренос на топло енергия, нерегулирани дейности и пр. в) клас актив: предавателни устройства, енергетични и двигателни машини, инструменти и производствени принадлежности и измервателни и регулационни уреди.

5.2 Класификация и структура на дълготрайните нематериални активи (ДНМА)

ДНМА са организирани в три сметки с различно ниво на аналитичност:

- Права върху интелектуална собственост – сметката е организирана на аналитични нива по дейности на наблюдение и контрол за целите на регулаторния

механизъм: Производство на електрическа и/или топлинна енергия; Пренос и реализация на топлинна енергия; Административно управление на дружествата и Нерегулирани дейности.

- Програмни продукти – на аналитично ниво сметката е организирана на едно аналитично ниво в две подсметки: Програмни продукти за регулирана дейност и Програмни продукти за нерегулирана дейност.

- Други дълготрайни нематериални активи – сметката е организирана на аналитично ниво по дейности на наблюдение и контрол за целите на регулаторния механизъм: Производство на електрическа и/или топлинна енергия; Пренос и реализация на топлинна енергия; Административно управление и Нерегулирани дейности.

5.3. Класификация и структура на краткотрайните материални активи

5.3.1. Класификация и структура на материалните запаси

Сметките за отчитане на краткотрайните материални активи са групирани в подгрупа “30 - Материали, продукция и стоки” на 3-та група.

Сметка 302 “Материали за рег. дейност” се детайлизира по групи материалли както следва:

- Материали
- Резервни части
- Горивни материали
- Смазочни материали
- Канцеларски материали
- Други материали

Подсметките на 302 се детайлизират допълнително по видове материали.

5.3.2. Класификация и структура на вземанията

Сметка 411 “Клиенти” се задължително се детайлизира по видове приходи от продажби (всички видове регулирана и нерегулирана дейност) и групи потребители.

6. Класификация и структура на пасивите

При класификацията на пасивите за целите на регулаторното счетоводство е необходимо да се вземат предвид следните изисквания:

1. Подсметките на група 12 «Финансови резултати (Печалби и загуби)» се детайлизират по признак резултати от регулирана и нерегулирана дейност.
2. Подсметките на сметка 401 «Доставчици» се детайлизират по признак задължения към доставчици за регулирана и нерегулирана дейност.

7. Разпределение на разходите

Разпределението на разходите за производство на енергия на „Разходи за производство на топлинна енергия” и „Разходи за производство на електрическа енергия” да стават по методика, утвърдена от Регулатора. Основните принципи в тази методика ще се базират на физиката на производствения процес и няма съществено да се различават от принципите, на които се базира съществуващата практика за разпределение на разходите за производство на енергия в топлоснабдителните дружества.

Разпределението на разходите за производство на електрическа енергия на „Разходи за производство на електрическа енергия за реализация на регулирания пазар” и „Разходи за производство на електрическа енергия за свободния пазар” да се извършва пропорционално на произведените и реализирани количества енергия през съответния период на съответния пазар.

Всички дълготрайни активи, общи за дейността производство на електрическа енергия и производство на топлинна енергия съгласно предложения сметкоплан се водят в общи сметки.

Разделното отчитане на стоково материалните запаси в група 30 като „Материали и стоки за регулирана дейност” и „Материали и стоки за нерегулирана дейност” е необходимо за правилното определяне на необходимите запаси в рамките на разрешенния оборотен капитал за регулираните дейности.